

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Melker Nilsson

Upphovsrätt för AI-verk

När ett AI-verk kan få upphovsrättsligt skydd

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Petra Gyöngyi

Termin: HT25

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRKORTNINGAR.....	5
1 Inledning.....	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte och frågeställningar.....	8
1.3 Avgränsningar.....	8
1.4 Metod och material	9
1.5 Forskningsläge	11
1.6 Disposition	11
2 AI och upphovsrätt enligt svensk rätt	12
2.1 1§ upphovsrättslagen.....	12
2.1.1 Litterärt eller konstnärligt verk.....	12
2.1.2 Fysiskt personkrav	13
2.1.3 Verkshöjd och originalitet	13
3 EU-rätt och AI.....	14
3.1 C-5/08 ”Infopaq”.....	14
3.2 C-145/10 ”Painer”	15
3.3 EU-kommissionens rapport ”Trends and Developments in Artificial Intelligence”	16
3.3.1 Konstnärligt, vetenskapligt eller litterärt verk.....	16
3.3.2 Mänsklig intellektuell prestation	16
3.3.3 Originalitet eller kreativitet	17
3.3.4 Utryck av kreativitet	18
3.3.5 Övriga omständigheter och exempel	18
4 Analys	19
4.1 Litterärt eller konstnärligt verk	19
4.2 Fysiskt personkrav	20
4.3 Verkshöjd och originalitet.....	20
4.4 Regleringar och förslag till ändringar.....	25

KÄLLFÖRTECKNING... FEL! BOKMÄRKET ÄR INTE DEFINIERAT.

Summary

This essay examines when a work created by an AI-system can receive copyright protection from a Swedish and EU legal perspective. To explore this area, I have primarily used Chapter 1, paragraph 1 of the Swedish Copyright Act (URL), which regulate artistic and literary works. This paragraph can be applied to works that are created using different techniques, which implies that also AI-works can fall under its scope. I have also used some EU case law to get further guidance on the topic.

There are some requisites that must be fulfilled in order to get copyright protection for a work created by an AI-system. Those requisites are examined in the main part of the essay. First, the work must qualify as an artistic or literary work. In addition to that, it's required that a human is part in the creating process. The work has to be an original creation. The work should reflect the author's personality. It reflects the author's personality if he or she was able to express his or her creative abilities in the production of the work by making free and creative choices.

In the analysis of the essay is discussed how those requisites could be fulfilled for works created with the help of an AI-system. Such systems can often create artistic and literary works such as songs, texts or movies. But it's required that a human is playing some part of the creation of the work. How big this impact has to be is not entirely clear. It depends on whether the work is an original creation and if a person has been able to make free and creative choices which allow the work to reflect the authors personality.

The essay also discusses changes that could be implemented through legislation. If the requisite that the author must be a physical person would be removed, it would lead to a greater extent of works from AI-systems that gets copyright protection. Consequently, it could lead to an advantage by more works getting copyright protection and more people want to develop better AI-systems. But it could also lead to a disadvantage, as human creativity can become less important and therefore not develop as much.

To specifically legislate that AI-works can get copyright protection would probably not change the legal situation much, as I believe that AI-works already falls under the scope of Chapter one, paragraph 1 in URL. But a change could be to distinguish works that are created with help from an AI-system and works that are only created by humans. This could create a bigger motivation to continue producing human-created works.

Sammanfattning

Denna uppsats handlar om när verk från AI-system kan få upphovsrätt enligt svensk rätt och EU-rätt. För att utforska detta område har jag inledningsvis använt mig av 1 kap. 1§ i URL som behandlar konstnärliga och litterära verk. Paragrafen kan tillämpas även på verk som är skapade med olika tekniker, vilket gör att även AI-verk skulle kunna omfattas av den. Vidare har jag använt mig av EU-praxis för att få ännu mer vägledning.

Det finns några rekvisit som behövs uppnås för att ett AI-genererat verk ska kunna få upphovsrätt. I huvuddelen av uppsatsen behandlas dessa rekvisit. Dels måste det vara ett litterärt eller konstnärligt verk. Utöver det behöver en människa på något sätt ha varit med i skapandet. Vidare ska verket också uppnå verkshöjd eller originalitet. Verket ska avspegla upphovsmannens personlighet. Den avspeglar upphovsmannens personlighet om han eller hon har kunnat uttrycka sin kreativa kapacitet genom fria och kreativa val.

I analysdelen av uppsatsen diskuteras hur dessa rekvisit skulle kunna uppfyllas för verk skapade med hjälp av AI-system. Sådana system kan ofta skapa konstnärliga och litterära verk såsom låtar, texter eller filmer. Men för att få upphovsrätt krävs det att en människa varit inblandat i skapandet på något sätt. Hur stor denna påverkan behöver vara är inte klarlagt. Det beror lite på om originalitetskravet är uppnått och om en person har kunnat göra fria och kreativa val som gör att verket avspeglar upphovsmannens personlighet.

Vidare diskuteras vilka ändringar som skulle kunna vara möjliga att införa genom lagstiftning. Om man tar bort kravet på att det måste vara en fysisk person som skapar verket så skulle det innebära att en mycket större omfattning verk skulle kunna få upphovsrätt från till exempel AI-system. Detta skulle kunna medföra fördelar genom att fler AI-verk kan få upphovsrätt och AI-system kan komma att utvecklas mer. Men det skulle också kunna leda till nackdelar då den mänskliga kreativiteten kan komma att bli mindre viktig och inte utvecklas lika mycket.

Att specifikt lagstifta att AI-verk kan få upphovsrätt hade i sig antagligen inte ändrat på rättsläget så mycket då jag anser att AI-verk redan omfattas av 1 kap. 1§ i URL. Men en förändring skulle kunna vara att på något sätt särskilja verk som är skapade med hjälp av ett AI-system och verk som enbart är gjorda av en människa. Detta skulle kunna skapa större motivation för att fortsätta att skapa verk som är gjorda av människor.

Förkortningar

AI Artificiell intelligens

EU..... Europeiska unionen

URL.....Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och
konstnärliga verk

Prop.....Proposition

SOU.....Statens offentliga utredningar

NJA.....Nytt juridiskt arkiv

Kap.....Kapitel

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Denna uppsats behandlar när ett AI-verk kan få upphovsrättsligt skydd inom Sverige och EU. Än så länge är praxis på detta området sparsamt, men det finns en del lagar och rättsfall som kan ge vägledning. AI är ett svårt begrepp att definiera och kan innefatta ett brett spektrum av datorsystem. Det finns ingen accepterad allmän definition av AI¹. I EU-förordningen om artificiell intelligens har art. 3.1 en definition där det beskriver ett AI-system som ett maskinbaserat system som är utformat för att fungera med varierande grad av autonomi och som kan uppvisa anpassningsförmåga efter införande och som, för uttryckliga eller underförstådda mål, drar slutsatser härledda från den indata det tar emot, om hur utdata såsom förutsägelser, innehåll, rekommendationer eller beslut som kan påverka fysiska eller virtuella miljöer ska genereras².

Det finns många olika AI-system, en del där algoritmerna till systemet är utformade av människor men en del där algoritmerna utvecklas genom till exempel maskininlärning där de skapas eller förbättras av det specifika systemet³. En fråga är hur mycket mänsklig inblandning som krävs för att ett AI-verk ska kunna få upphovsrättsligt skydd.

1 kap. 1§ i lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk behandlar upphovsrätten för konstnärliga och litterära verk. I princip alla olika former av verk kan vara föremål för upphovsrätt oavsett vilken teknik som har använts för att skapa verket⁴. Därför skulle AI-verk kunna tillämpas på denna paragraf även om AI-området fortfarande är väldigt nytt och det

¹ Se Westman (2024) s. 642.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1689 av den 13 juni 2024 om harmoniserade regler för artificiell intelligens ... (AI-förordningen).

³ Se Westman (2024) s. 643.

⁴ Se Merima Bruncevic och Jannice Käll (2016) s. 27.

finns lite praxis som direkt berör verk från AI-system. Denna uppsats undersöker hur lagstiftningen ser ut idag och hur man skulle kunna tolka den praxis som finns även på AI-verk.

1.2 Syfte och frågeställningar

När kan ett AI-verk få upphovsrättsligt skydd? Detta är frågan som uppsatsen behandlar utifrån svensk rätt men även med hjälp av EU-rätt.

Som utgångspunkt används 1 kap. 1§ i lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Syftet är att undersöka det svenska upphovsrättsliga skyddet för AI-verk främst genom denna paragraf, men även genom rättspraxis och EU-rätt.

Uppsatsen behandlar upphovsrätten för AI-verk generellt, men fördjupar sig lite mer på det mänskliga skapandet och originalitetskravet. Frågeställningar inom dessa områden är bland annat hur mycket mänsklig påverkan på ett AI-verk som krävs för att det ska få upphovsrätt och när originalitetskravet kan anses vara uppfyllt.

Vidare diskuteras hur lagstiftningen samt rättsläget i övrigt inom upphovsrätt och AI ser ut idag och om den på något sätt kan förändras.

1.3 Avgränsningar

Uppsatsen fokuserar på när ett AI-verk blir skyddat enligt svensk rätt. EU-rätten går före svensk rätt⁵ och upphovsrätten är bland annat harmoniserad genom InfoSoc-direktivet⁶. Därför avspeglar EU-rätten till stor del den svenska rätten och viss EU-praxis tas upp. Vilket skydd som kommer med

⁵ Se europeiska parlamentet, *The primacy of European Union law*, study requested by the JURI Committee, Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, 2022 s. 16.

⁶ Se europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället.

upphovsrätten diskuteras inte utan snarare när ett skydd uppstår och vilka förutsättningar som krävs för att det ska uppstå ett upphovsrättsligt skydd på ett AI-verk. Vem som får skyddet går inte in i detalj på.

Det finns en del rekvisit för att ett verk ska kunna få upphovsrätt. Jag kommer att behandla dessa rekvisit generellt. Just för AI-verk så anser jag att det mänskliga skapandet (att det ska vara en fysisk person som skapar verket) samt originalitetskravet är särskilt viktiga frågor för om ett AI-verk kan få upphovsrätt. Därför fokuserar uppsatsen särskilt på dessa frågor.

I uppsatsen jämför jag fotografier med AI-verk. Då utgår jag ifrån 1 kap. 1§ i URL. Av 5 kap. 49a§ i URL framgår att även fotografier som inte är verk och har uppnått originalitet kan få upphovsrätt. Då detta inte räknas som ett verk kommer jag inte att använda denna paragraf utan istället fokusera på 1 kap. 1§ i URL.

1.4 Metod och material

I uppsatsen används en rättsdogmatisk metod. Det innebär att nu gällande rätt inom området tolkas och utforskas. Lagstiftning, förarbeten och litterära verk kommer att användas för att hitta information och dra slutsatser om ämnet.⁷ Just inom upphovsrätten för AI-verk finns inte så mycket praxis, men det finns några olika svenska prejudikat och EU-domar som kan användas för att få en bättre bild av hur rättsläget ser ut.

En svaghet som ibland beskrivs inom rättsdogmatiken är att den intresserar sig för normerna, men emellertid inte för hur de tillämpas, t.ex. hos myndigheter och underrätter. Detta kan däremot också vara en anledning till att den har en sådan livskraft. Den bortser inte ifrån att förstå innebörden av den verklighet som kan nås genom empiriska studier, utan omvänt behövs det ofta omvärldsakttagelser för att tillföra konstruktiv kritik. Att föreslå förändringar och kritisera är något man kan göra inom rättsdogmatiken.⁸ Detta gör jag i analysdelen i uppsatsen där jag diskuterar fördelar och nackdelar med AI:s

⁷ Se Kleineman (2025) s. 25.

⁸ Se Kleineman (2025) s. 29.

upphovsrättsliga lagstiftning i dag och om några förändringar skulle kunna införas.

Uppsatsen behandlar framförallt 1 kap. 1§ i URL inom den svenska rätten. För att undersöka denna paragraf mer djupgående hämtas information från förarbeten såsom prop. 1960:17 s. 51 samt SOU 1956:25 s. 65. Även rättsfallen NJA s.149 samt NJA 2015 s. 1097 undersöks. Dessa rättsfall behandlar den svenska upphovsrätten till litterära och konstnärliga och beskriver olika delar såsom dubbelskapandekriteriet på ett bra sätt.

Inom EU-rätten tas mål C-5/08 mellan Infopaq International A/S och Dansje Dagblades Forening samt mål C-145/10 mellan Eva-Marie Painer och Standard VerlagsGmbH m.fl. upp för att ge vägledning om hur AI och upphovsrätten kan tolkas. Jag har valt att ha med dessa mål eftersom de beskriver originalitetskraven på ett bra sätt och tar upp viktiga prejudikat som kan användas för att förstå hur rättsläget ser ut, även om de inte direkt handlar om AI-verk.

Även EU-kommissionens rapport *Trends and Developments in Artificial Intelligence*⁹ undersöks för att ge vägledning inom AI och upphovsrätt. Denna rapport är skriven på engelska och jag har därför översatt och tolkat hur jag tror att innehållet lyder på svenska. Detta kan ge viss ändrat innehåll från originalrapporten och enstaka ord kan ha lite andra betydelser på svenska än vad de har på engelska.

Det är omdiskuterat vilken status juridisk litteratur har i rättskälleläran. Jan Kleineman beskriver det som att lagar och rättspraxis från prejudikatinstanser har formell auktoritet medan juridisk litteratur endast kan övertyga genom argumenten som framställs¹⁰.

Jag tar i uppsatsen hjälp av juridisk litteratur för att få mer insikt om hur upphovsrätten ser ut och att tolka hur rättsläget ser ut.

⁹ Europeiska Kommissionen, *Trends and developments in artificial intelligence, Challenges to the intellectual property rights framework* (2020).

¹⁰ Se Kleineman (2025) s. 34.

1.5 Forskningsläge

Som nämnts tidigare är rättspraxisen för upphovsrätt på AI-verk inte omfattande. Detta gör att rättsläget till viss del är ovisst. En utgångspunkt är lagtext såsom 1§ i URL samt rättspraxis från EU.

EU kom år 2020 ut med en slutlig rapport om trender och utvecklingar inom AI och upphovsrätten. I denna rapport diskuteras frågan om när AI-verk kan få upphovsrätt och andra utmaningar inom området.

Inom den svenska rätten har Ulf Maunsbach och Ulrika Wennersten skrivit *Grundläggande immaterialrätt* som behandlar bland annat upphovsrätt. Även Merima Bruncevic och Jannice Käll har skrivit boken *Modern immaterialrätt*.

Eva Janečkova har skrivit boken *Copyright and Patent Laws for the Age of Artificial Intelligence* som handlar om artificiell intelligens i förhållande till upphovsrätt och patenträtt.

1.6 Disposition

Uppsatsen inleder med en bakgrund om vad uppsatsen handlar om. Vidare behandlas uppsatsens syfte och frågeställningar, avgränsningar, metod och material samt forskningsläge.

Efter inledningen följer huvuddelen med två kapitel. I kapitel två behandlas hur litterära och konstnärliga verk kan få upphovsrätt enligt svensk rätt. I tredje kapitlet behandlas sedan hur EU-rätten ser ut inom området. Denna är väldigt lik den svenska rätten vilket gör att liknande rekvisit behandlas igen, även om det fördjupar och ger nya insikter.

I kapitel fyra diskuteras och analyseras sedan vad som framgått i huvuddelen. Som avslutning finns en källförteckning.

2 AI och upphovsrätt enligt svensk rätt

2.1 1 § upphovsrättslagen

2.1.1 Litterärt eller konstnärligt verk

URL är en svensk lag som behandlar upphovsrätt för litterära och konstnärliga verk. I 1 kap. 1 § framgår rekvisiten för att ett verk ska få upphovsrätt där det står att den som skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har upphovsrätt till verket. Skyddet uppstår automatiskt när verket har skapats. Det behövs alltså ingen registrering för att få upphovsrätt till verket.¹¹

AI-system kan skapa olika konstnärliga och litterära verk såsom låtar, texter, nyhetsartiklar och målningar. Dessutom kan verk vara föremål för upphovsrätt oberoende av vilken teknik som använts¹². Därför anser jag att AI-verk kan omfattas av 1 kap. 1 § i upphovsrättslagen.

Verket måste vara ett litterärt eller konstnärligt verk. Litterära och konstnärliga verk är väldigt breda begrepp. Litterära verk innefattar nästan all typ av framställningar i ord, skrift och tryck. Konstnärliga verk innefattar nästan alla verk med konstnärlig ambition och i syfte att uppnå en konstnärlig verkan.¹³ I 1 § URL framgår en uppräkningslista på olika verk som kan få upphovsrätt. Denna uppräkningslista är däremot inte uttömmande. Enligt p. 7 så kan även verk som kommit till uttryck på något annat sätt få upphovsrätt, vilket skulle kunna möjliggöra för AI-verk att få upphovsrätt, även om rättsläget för tillfället inte är helt klarlagt. Kvaliteten och värdet på verket har ingen betydelse, även ett dåligt verk kan vara ett verk.¹⁴

Verkets innersta kärna såsom dess ämne, motiv eller idé, tankar eller uppgifter om fakta kan inte omfattas av upphovsrätt¹⁵. Det är endast resultatet av en individuell formgivning som kan få upphovsrätt och inte teknik, stildrag eller

¹¹ Se Maunsbach och Wennersten (2022) s. 74.

¹² Merima Bruncevic och Jannice Käll (2016) s. 27.

¹³ Se SOU 1956:25 s. 65.

¹⁴ Se SOU 1956:25 s. 67.

¹⁵ SOU 1956:25 s. 68.

manér. Det finns ett så kallat formskydd som innebär att inte bara verkets form när det blev skapat får upphovsrätt, utan även andra former av samma verk såsom om en bok blir omgjord till film eller teater.¹⁶

Syftet till verket har inte heller någon betydelse. Det spelar ingen roll om det skapades i ett konstnärligt, religiöst eller praktiskt syfte.¹⁷

2.1.2 Fysiskt personkrav

I prop. 1960:17 s. 50 framgår att bäraren av rätten till ett verk är den författare, tonsättare eller konstnär som skapat det. EU-rätten menar också att ett verk måste avspegla upphovsmannens personlighet¹⁸. Detta innebär att enbart en fysisk person kan få upphovsrätt. Detta anser jag är en viktig del i bedömningen om ett AI-verk kan få upphovsrätt eller inte.

Verk som enbart har skapats av ett AI-system utan mänsklig påverkan på verket kan alltså inte få upphovsrätt. Men om det finns någon form av mänsklig inblandning i verket så kan det innebära att verket kan omfattas av upphovsrätt. Hur stor denna mänskliga påverkan behöver vara är inte helt klarlagt.

Däremot kan rätten till verket i ett senare skede övergå till en juridisk person om det till exempel finns ett avtal mellan beställaren och arbetsgivaren¹⁹.

Att skydda det mänskligt intellektuella skapandet kan vara bra för att förbättra vetenskap, allmänt lärande och utveckling av kultur²⁰. Den mänskliga värdigheten är en av motiveringarna bakom rätten till egna verk.²¹

2.1.3 Verkshöjd och originalitet

En ytterligare förutsättning för att ett verk ska få upphovsrätt är att det ska ha en viss grad av självständighet och originalitet. Verket måste i någon mån vara ett uttryck för en auktors individualitet. En rent mekanisk produktion är

¹⁶ Se Maunsbach och Wennersten (2022) s. 54.

¹⁷ Maunsbach och Wennersten (2022) s. 55.

¹⁸ Se mål C-145/10, *Eva-Marie Painer mot Standard VerlagsGmbH m.fl.*, EU:C:2011:798, p. 88.

¹⁹ Se prop. 1960:17 s. 51.

²⁰ Se Janečková (2025) s. 42.

²¹ Se Janečková (2025) s. 36.

inte tillfyllest.²² Detta kan sägas ge uttryck för begreppet om verkshöjd som har vuxit fram genom bland annat doktrin, lagstiftningsarbete och rättspraxis.

Dubbelskapandekriteriet kan vara ett hjälpmedel för att se om upphovsrätt och verkshöjd anses föreligga. Principen innebär att verket ska ha en sådan självständighet och originalitet att risken för att någon oberoende skulle kunna göra ett överensstämmande eller liknande verk är minimal.²³ Om ett verk kan bli föremål för ett oberoende dubbelskapande uppfyller det inte kravet på verkshöjd. Dubbelskapandekriteriet kan vara till hjälp vid bestämning av ett verks skyddsomfång, men däremot inte i sig ge svar på om kravet på verkshöjd är uppfyllt.²⁴

Verkshöjd kan inte anses avse något annat än det ganska måttliga krav på originalitet som EU-rätten ger uttryck för²⁵.

3 EU-rätt och AI

3.1 C-5/08 ”Infopaq”

EU-rätten går före svensk rätt²⁶ samt är harmoniserad med den svenska rätten²⁷ och kan ge vägledning inom AI och upphovsrätt.

I mål C-5/08 hade Infopaq utan Danska Dagblades Förenings samtycke tagit utdrag ur tidningsartiklar i kommersiellt syfte. En av frågorna i målet var om ett sökord samt fem ord före och fem ord efter detta kan ha upphovsrätt²⁸.

Av p. 35 framgår att verk endast ska åtnjuta upphovsrättsligt skydd om de är originella på så sätt att de är upphovsmannens egen intellektuella skapelse. P.

²² SOU 1956:25 s. 66.

²³ NJA 2004 s.149, s. 161.

²⁴ NJA 2015 s. 1097 p. 19 i HD:s domskäl.

²⁵ NJA 2015 s. 1097 p. 19 i HD:s domskäl.

²⁶ Se europeiska parlamentet, *The primacy of European Union law*, study requested by the JURI Committee, Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, 2022 s. 16.

²⁷ Se europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället.

²⁸, Mål C-5/08, *Infopaq International A/S mot Danske Dagblades Forening*, EU:C:2009:465, p. 26.

45 säger att det inte är de enstaka orden i sig som ska betraktas som en intellektuell skapelse utan i stället är det genom valet, dispositionen och kombinationen av dessa ord som upphovsmannen kan ge uttryck för sin kreativitet på ett originellt sätt²⁹.

EU-domstolen kom fram till att ett utdrag om elva ord kan ha upphovsrätt om de element som på detta sätt återges ger uttryck för upphovsmannens egna intellektuella skapelse³⁰.

3.2 C-145/10 ”Painer”

I mål C-145/10 p. 88 menar EU-domstolen att en intellektuell skapelse anses vara upphovsmannens egen om den avspeglar hans eller hennes personlighet. Här kan man se att det även inom EU-rätten finns ett krav på att det ska vara en fysisk person som har skapat ett verk samt att verket ska avspegla hans eller hennes personlighet. Vidare i p. 89 följer att ett verk från en upphovsman avspeglar hans eller hennes personlighet om han eller hon i samband med skapandet av sitt verk har kunnat uttrycka sin kreativa kapacitet genom att göra fria och kreativa val.³¹

Detta målet handlade om ett porträttfotografi. Av p. 91 framgår att vid ett porträttfotografi så kan upphovsmannen välja iscensättning, vilken pose den fotograferade personen ska inta och belysning. När fotot sedan tas kan han välja centrering, fotovinkel och även skapad atmosfär. Vid framkallningen kan upphovsmannen välja mellan olika framkallningstekniker eller, i förekommande fall, använda sig av datorprogram. Vidare i p. 92 nämns att tack vare dessa valmöjligheter så kan upphovsmannen till ett porträttfotografi sätta sin personliga prägel på verket.³²

Vid fotografering krävs ibland bara ett knapptryck för att skapa verket. Resten av den tekniska biten gör kameran. Såklart har personen även vissa valmöjligheter som framgår av målet. Jag anser att det går att göra vissa jämförelser

²⁹ *Infopaq*, C-5/08, p. 35 och 45.

³⁰ *Infopaq*, C-5/08, p. 76.

³¹ Se mål C-145/10, *Eva-Marie Painer mot Standard VerlagsGmbH m.fl.*, EU:C:2011:798, p. 88 och 89.

³² *Painer*, C-145/10, p. 91 och 92.

med fotografering och att skapa ett verk genom ett AI-system. Fotografier kan ha upphovsrätt enligt 1 kap. 1 § p.5 i URL. För att fotografier ska få upphovsrätt enligt 1 kap. 1 § i URL krävs det fortfarande samma originalitetskrav som för övriga verk. Fotografiska bilder kan även ha upphovsrätt om de inte är verk enligt 5 kap. 49a § i URL.

3.3 EU-kommissionens rapport ”Trends and Developments in Artificial Intelligence”

EU-kommissionen publicerade år 2020 rapporten *Trends and Developments in Artificial Intelligence*. Rapporten undersöker bland annat hur rättsläget ser ut för upphovsrätt på AI-verk inom EU och kan ge vägledning inom området. Rapporten ger fyra olika rekvisit för att ett AI-verk ska kunna få upphovsrätt.

3.3.1 Konstnärligt, vetenskapligt eller litterärt verk

Det första rekvisitet är att det ska vara ett konstnärligt, vetenskapligt eller litterärt verk. Det borde inte vara några svårigheter för ett AI-verk att uppnå detta rekvisit. AI-system kan ofta skapa olika verk såsom nyhetsartiklar, låtar, målningar, olika texter och filmer.³³

3.3.2 Mänsklig intellektuell prestation

Det andra rekvisitet i rapporten är att verket ska vara resultatet av en mänsklig intellektuell prestation. Detta rekvisit kan vara svårare att uppnå då många AI-system är automatiskt genererade utan mänsklig påverkan. Däremot kan människor påverka AI-verks resultat på olika sätt och Painer-målet visar att det är möjligt att skapa verk som kan få upphovsrätt genom en kamera eller annat redskap.³⁴

Om AI-system som är skapade helt autonomt utesluts, så går AI-verk ofta hand i hand med någon form av mänsklig inblandning såsom utveckling av

³³ Europeiska Kommissionen, *Trends and developments in artificial intelligence, Challenges to the intellectual property rights framework* (2020). s. 78.

³⁴ Se *Trends and developments in AI* s. 78

AI-systemet, samlande av data, precisera specifika funktioner, ändra och efterarbete. Frågan är hur mycket mänsklig inblandning som krävs för att ett AI-verk ska kunna få upphovsrätt.³⁵

3.3.3 Originalitet eller kreativitet

Det tredje rekvisitet är originalitet eller kreativitet. Detta rekvisit uppfylls om upphovsmannen kan uttrycka sin kreativa förmåga i skapandet av ett verk genom att göra fria och kreativa val. Vi kan se att det är samma originalitetskrav som från Painer-målet. Originalitetskravet är ganska lågt ställt³⁶.

Kreativa val kan göras i olika faser i skapandeprocessen. Rapporten nämner tre olika delar, förberedelsefasen, utförandet och efterarbetet. Som Painer-målet visar så kan en kombination av idéer vid olika steg i produktionen räcka för att ett verk ska få upphovsrätt. Även kreativitet som bara skett i förberedelsefasen kan räcka. Detta måste emellertid bedömas utifrån omständigheterna i det specifika fallet.³⁷

Den första delen är förberedelsefasen. Denna fas går utöver att enbart formulera en generell idé för verket. Det kräver detaljerade val av design, såsom val av genre, stil, teknik, material och format. Det kan även vara val av form av verk, såsom nyhetsartikel, porträtt eller film. Det skulle även kunna innefatta val av AI-system såsom val av inmatade data. I detta steg har AI-systemet än så länge ingen påverkan av hur verket ska se ut.³⁸

Nästa fas är utförandet. I denna del omvandlas idéer till vad som skulle kunna kallas utkast till verket. Detta skulle kunna vara att producera en text, måla en tavla, spela in musik eller ta en bild. Denna del av utförande har ändrats mycket och nuförtiden spelar redskap såsom kameror och musikinspelningsverktyg en stor roll.³⁹

³⁵ Se *Trends and developments in AI*, s. 78

³⁶ Se *Trends and developments in AI* s. 78

³⁷ Se *Trends and developments in AI* 79.

³⁸ Se *Trends and developments in AI* 79.

³⁹ Se *Trends and developments in AI* s. 80.

Vad som spelar roll i bedömningen är den mänskliga kreativiteten och inte det kreativa arbete som ett verktyg eller AI-system kan göra. AI-system har tagit över lite av processen i utförandet. Men det kan vara så att människan även i detta steget kan göra kreativa val. Det skulle till exempel kunna vara att ge instruktioner till AI-systemet under skapandets gång eller ge feedback till hur man vill att verket ska se ut.⁴⁰

Den sista fasen är efterarbetet. Denna del innefattar att ändra, ta bort eller lägga till olika delar av ett verk. I efterarbetet kan en person på många olika sätt påverka hur man vill att verket ska se ut och göra fria och kreativa val. Till exempel kan personen skriva om en text, korrigera, klippa ut delar, ändra färg eller andra ändringar av verket. Denna del skulle till och med kunna räcka för att uppnå originalitet på verket även om det inte skett någon mänsklig prestation tidigare i skapandet.⁴¹

Dessa tre faserna är ett sätt att se var man kan göra fria och kreativa val i skapandeprocessen när någon använder till exempel ett AI-system⁴². Även om AI-systemet har spelat en stor eller till och med övervägande roll i den kreativa processen så kan verket få upphovsrätt så länge verket reflekterar de kreativa valen som är gjorda av en människa i någon del av skapandeprocessen⁴³.

3.3.4 Uttryck av kreativitet

Det fjärde rekvisitet enligt rapporten är att den mänskliga kreativiteten ska vara uttryckt i den slutliga produktionen⁴⁴. Det behöver inte vara ett hinder att upphovsmannen inte kan förutse eller förklara ett utkast till verket, förutsatt att verket stannar inom räckhåll för upphovsmannens generella avsikt⁴⁵.

3.3.5 Övriga omständigheter och exempel

⁴⁰ Se *Trends and developments in AI*, s. 80.

⁴¹ Se *Trends and developments in AI* s. 80

⁴² Se *Trends and developments in AI* s. 81

⁴³ Se *Trends and developments in AI* s. 76

⁴⁴ Se *Trends and developments in AI* s. 82

⁴⁵ Se *Trends and developments in AI* s. 83.

Rapporten nämner också att det kan bero på omständigheterna i det specifika fallet om ett AI-verk kan få upphovsrätt eller inte⁴⁶.

Väderleksrapporter från AI-system kan troligtvis inte få upphovsrätt. En människa kan inte påverka eller förutbestämma hur vädret ska se ut och har begränsade möjligheter till att göra fria och kreativa val. Däremot skulle det kunna vara möjligt att designen på väderleksrapporten kan involvera fria och kreativa val som gör att just den kan få upphovsrätt.⁴⁷

Andra exempel på olika AI-system är DeepL och storyAI. DeepL är ett AI-system som kan översätta meningar och texter. StoryAI är ett AI-system där en person kan ange hur den vill att en berättelse ska se ut och som sedan AI-systemet skriver. I många fall krävs det bara några knapptryck för att sedan få en färdig översättning eller en färdigskriven berättelse som gör att det kan vara svårt för en person att göra fria och kreativa val i någon del av skapandet.⁴⁸

4 Analys

4.1 Litterärt eller konstnärligt verk

Enligt 1 kap. 1§ i URL så måste det vara ett litterärt eller konstnärligt verk för att verket ska kunna få upphovsrätt. Litterära och konstnärligt är väldigt breda begrepp och just detta rekvisit borde det inte vara några svårigheter för ett AI-system att uppfylla. AI-system kan till exempel skapa låtar, skriva texter och göra filmer.

⁴⁶ Se *Trends and developments in AI* s. 83.

⁴⁷ Se *Trends and developments in AI* s. 83.

⁴⁸ Se *Trends and developments in AI* s. 84.

Däremot kan inte allt som ett AI-system skapar få upphovsrätt. Till exempel kan inte verkets innersta kärna såsom dess ämne, motiv eller idé få upphovsrätt. Inte heller teknik, stildrag eller manér kan få det, utan det är resultatet av en individuell formgivning som kan få upphovsrätt⁴⁹.

4.2 Fysiskt personkrav

Den som skapar ett verk måste vara en fysisk person⁵⁰. Alltså kan inte AI-system helt självständigt utan mänsklig påverkan skapa verk som får upphovsrätt. Men om en människa på något sätt är med och skapar verket genom ett AI-system så skulle det kunna få upphovsrättsligt skydd. Hur stor denna mänskliga påverkan behöver vara är inte klarlagd.

Räcker det till exempel om en människa designar ett AI-system på ett visst sätt för att verken det skapar ska få upphovsrätt? Eller måste där finnas ännu mer mänsklig inblandning i flera steg?

Jag anser att det fysiska personkravet hänger en del ihop med originalitetskravet. Genom att kolla på originaliteten så kan man se om en upphovsman som fysisk person har satt sin särprägel på verket och om det avspeglar hans eller hennes personlighet.

4.3 Verkshöjd och originalitet

I Sverige har vi begreppet verkshöjd som inte kan anses avse något annat än kravet på originalitet som EU-rätten ger uttryck för⁵¹. Verket måste i någon mån vara ett uttryck för en auktors individualitet. Om ett verk skapas genom en rent mekanisk produktion kan det inte få upphovsrätt.⁵² Detta anser jag utesluter all form av mekanisk produktion från AI-system där ingen människa är inblandad i skapandet.

Dubbelskapandekriteriet menar jag skulle kunna vara till hjälp i vissa lägen för att se om ett AI-verk uppnår verkshöjd och har upphovsrätt. Om ett verk

⁴⁹ SOU 1956:25 s. 68 och 69.

⁵⁰ Se prop. 1960:17 s. 50.

⁵¹ NJA 2015 s. 1097 p.19 i HD:s domskäl

⁵² SOU 1956:25 s. 66.

kan bli föremål för att någon oberoende skulle kunna göra ett överensstämmande eller liknande verk så kan det inte uppnå verkshöjd och få upphovsrätt. Jag anser att ganska många AI-system skulle kunna göra liknande verk. I och med att tekniska och mekaniska aspekter har stort inflytande så skulle det i alla fall teoretiskt finnas risk för att AI-system gör väldigt liknande verk oberoende av varandra. Däremot skulle jag säga att det beror mycket på hur AI-systemen är programmerade och hur lika de tekniska algoritmerna är varandra. En annan aspekt är vilken tillgång på data de olika AI-systemen har. Om de har tillgång till ungefär samma källor, data och material för att hämta information och skapa sina verk på så skulle detta också kunna medföra en risk för oberoende dubbelskapande.

Om å andra sidan risken för oberoende dubbelskapande är minimal så betyder det inte i sig att verket har uppnått verkshöjd. Det behövs därför göras en bedömning för att se om rekvisiten för verkshöjd är uppfyllda och därigenom har upphovsrätt.

Av Infopaq-målet framgår att ett verk endast kan få upphovsrätt om de är originella på så sätt att de är upphovsmannens egna intellektuella skapelse⁵³. Painer-målet utvecklar detta genom att förtydliga att en intellektuell skapelse är upphovsmannens egen om den avspeglar hans eller hennes personlighet. Verket avspeglar personligheten om han eller hon har kunnat uttrycka sin kreativa kapacitet genom fria och kreativa val.⁵⁴

Det är menat att en människa ska göra dessa kreativa och fria val. Ett AI-system kan göra fria och kreativa val. Det kan ofta besluta själv en hel del aspekter i verket. Det är här en del av komplexiteten uppstår i frågan om verket kan få upphovsrätt. Är det AI-systemet i sig som gör de kreativa valen eller är det en människa som har gjort dem med hjälp av AI-systemet? Det kan ju vara en kombination av båda. Är då hela verket upphovsrättsligt skyddat, eller bara de delar som människan har skapat?

⁵³ *Infopaq*, C-5/08, p. 35.

⁵⁴ *Painer*, C-145/10, p. 88 och 89.

Fotografier är exempel på litterära och konstnärliga skapelser som kan få upphovsrätt trots att det innebär ett hjälpmedel som gör att en viss del av skapandet överläts till kameran. Ibland krävs det bara ett knapptryck för att få fram ett fotografi. Detta skulle kunna jämföras med ett AI-verk där det också ibland bara krävs ett knapptryck för att få fram ett skapat verk. Ett fotografi måste ändå uppnå verkshöjd och ha originalitet för att få upphovsrätt i enlighet med 1 kap. 1§ i URL. Av Painer-målet framgår att upphovsmannen kan göra fria och kreativa val genom att bland annat välja iscensättning, motiv, belysning och framkallningstekniker⁵⁵. Men även om originalitetskravet därigenom är uppfyllt så anser jag att det ändå är vissa aspekter som kameran bara kan göra som gör att fotografiet får vissa egenskaper. Den som skapade kameran har till exempel kunnat påverka hur den är tekniskt uppbyggd och hur kvaliteten och andra delar kommer att bli. Fotografier kan trots dessa omständigheter få upphovsrätt så länge originalitetskravet är uppfyllt. Samma sak anser jag gälla för AI-verk. Det kan finnas omständigheter som en människa inte kan påverka i verket, men det kan ändå få upphovsrättsligt skydd om det uppnår originalitetskravet genom att använda fria och kreativa val.

Om ett AI-verk kan få upphovsrätt anser jag beror lite på vilket AI-system som används. Där finns många olika AI-system och en del är utformade av människor medans andra har utvecklats genom maskininläring. Om det till exempel är ett AI-system som är utformat av en människa och där någon kan påverka hur verket ska se ut så skulle det kunna få upphovsrätt. Om det däremot är ett AI-system som är helt maskininlärt och där en människa inte har någon möjlighet att påverka hur verket ska se ut genom till exempel kreativa och fria val så anser jag det svårt för verket att få upphovsrätt. Men det beror lite på omständigheterna i det specifika fallet. Det skulle kunna vara så att en person kan påverka hur verket ska se ut och sätta sin personliga prägel på det även om AI-systemet inte är utformat av en människa.

EU-kommissionens rapport *Trends and Developments in Artificial Intelligence* nämner tre faser där en människa skulle kunna göra fria och kreativa

⁵⁵ Painer, C-145/10, p. 91.

val⁵⁶. Detta anser jag kan vara till hjälp för att se vilken påverkan en person har haft på verket och om personen har kunnat uttrycka sin kreativa kapacitet.

Den första delen är förberedelsefasen där en person kan påverka verket genom att bland annat välja design, genre, stil och material. Genom att redan här utforma en idé om hur man vill att verket ska se ut och göra kreativa val i denna fas kan göra att upphovsmannens personlighet uttrycks i verket. Det är enligt mig viktigt att dessa val innan man börjat skapa verket sedan också har påverkan på hur verket i slutänden ser ut. Om det bara är idéer som sedan ändras allt för mycket av AI-systemet så att verket i slutändan inte avspeglar upphovsmannens personlighet anser jag att det inte kan få upphovsrätt.

Förberedelsefasen skulle enligt mig också kunna vara att konstruera ett AI-system så att det skapar de olika verken som man själv vill ha. Genom att göra det så kan verket avspegla upphovsmannens personlighet. Det kan till exempel vara att programmera eller designa AI-systemet så att de skapar ett visst verk som upphovsmannen eftersträvar.

Nästa fas är utförandet där idéer omvandlas från utkast till ett verk. Denna del utför ofta AI-systemet utan stor mänsklig påverkan. Men det finns även möjlighet att i detta steg göra fria och kreativa val. Det skulle kunna vara att ge instruktioner till AI-systemet under skapandets gång eller ge feedback till hur man vill att verket ska se ut. Jag anser att det beror lite på vilken typ av instruktioner och feedback som man ger till AI-system om det kan räknas som fria och kreativa val. Om man till exempel ger väldigt utförliga instruktioner om hur verket ska se ut så skulle jag säga att det är troligare att verket kan uppnå originalitet och avspegla upphovsmannens personlighet än om instruktionerna är kortfattade och generella.

Den tredje fasen är efterarbetet där man kan ändra, ta bort eller lägga till olika delar på verket. Här anser jag att man kan göra sådana stora förändringar och har möjlighet till att göra fria och kreativa val som avspeglar ens personlighet

⁵⁶ Se *Trends and developments in AI* s 79.

så att verket kan få upphovsrätt. Det beror enligt mig också på hur stora förändringarna är och hur stor del av verket som är gjort av AI-systemet respektive upphovsmannen. Men det är inte en avgörande omständighet, verket kan få upphovsrätt även om AI-systemet har spelat en övervägande roll om verket reflekterar de kreativa valen som är gjorda av en människa i någon del av skapandeprocessen och att verket avspeglar upphovsmannens personlighet.

Jag anser vidare att det beror lite på omständigheterna i det specifika fallet om ett AI-verk kan ha upphovsrätt. Sådana omständigheter kan ha att göra med vilka förändringar en person gör på verket, hur stor del AI-systemet har haft i skapandet samt vilken betydelse de kreativa valen har på det slutliga verket.

Några exempel på AI-verk kan vara väderleksrapporter, översättningar från DeepL och berättelser från StoryAI. Väderleksrapporter från AI-system kan troligtvis inte få upphovsrätt då naturen har allt för stor påverkan på hur rapporten ska se ut och det finns begränsade möjligheter till att göra fria och kreativa val. Designen på väderleksrapporten skulle däremot kunna få upphovsrätt om den avspeglar upphovsmannens personlighet genom fria och kreativa val.

Översättningar från AI-system såsom DeepL och upphovsrätt anser jag vara ett komplext område. Vad händer om en person skriver en text som i sig har upphovsrätt. Har denna text även upphovsrätt om man översätter den helt och hållet genom ett AI-system såsom DeepL? Hela texten och orden blir helt annorlunda. Men samtidigt så är ordens och textens innebörd i princip densamma. Detta anser jag inte helt lätt att svara på då kreativa val har gjorts i själva skrivandet. Dock har inget kreativt val gjorts av en människa i översättandet. Det skulle möjligtvis kunna göras fria val genom att AI-systemet ger en alternativ på olika översättningar som passar till olika situationer. Dessutom skulle en person kunna ge förslag till AI-system om hur det ska översätta i olika situationer. Men om det är tillräckligt för att översättningen ska få upphovsrätt är inte en helt lätt fråga att svara på. Enligt mig skulle det kunna bero

på olika omständigheter i varje specifikt fall som är avgörande för bedömningen om sådana fria och kreativa val har gjorts så att det räcker för att översättningen på ett annat språk avspeglar upphovsmannens personlighet.

StoryAI är ett annat exempel på ett AI-system som kan skapa verk. Man anger vilken typ av berättelse som ska skrivas och anger andra omständigheter som man vill ha med i berättelsen. Det är sedan AI-systemet som skriver resten. Jag anser att det beror lite på hur beskrivningarna till AI-systemet är om verket kan få upphovsrätt. Om det är generella beskrivningar där AI-systemet skriver resten så kan verket enligt mig inte få upphovsrätt. Däremot anser jag att det går att diskutera om verket kan få upphovsrätt om någon anger noggranna beskrivningar på hur verket ska utformas och redan i den delen gör fria och kreativa val som avspeglar upphovsmannens personlighet och att därigenom originalitetskravet uppnås.

4.4 Regleringar och förslag till ändringar

Ett rekvisit som skulle kunna ändras i lagstiftningen för upphovsrätten är kravet på att upphovsmannen måste vara en fysisk person. För tillfället måste det vara en fysisk person som har varit med i någon del av skapandet för att ett verk ska kunna få upphovsrätt. Om man tar bort detta krav så skulle det innebära att en mycket större omfattning verk skulle kunna få upphovsrätt från till exempel AI-system. Detta skulle kunna leda till att fler vill satsa ännu mer på att utveckla ännu bättre AI-system som kan göra ännu bättre verk.

En nackdel enligt mig med att ta bort det fysiska personkravet är att det mänskliga kreativa skapandet kan komma att bli mindre viktigt. Om man förlitar sig för mycket på AI-system så finns det en risk till att man använder de istället för att använda sig av sin egna kreativa förmåga. Detta skulle kunna leda till att det mänskligt kreativa skapandet inte utvecklas lika mycket.

Att specifikt lagstifta att AI-verk kan få upphovsrätt hade i sig antagligen inte ändrat på rättsläget så mycket då jag anser att AI-verk redan omfattas av 1 kap. 1§ i URL. Men en förändring som skulle kunna införas i lagstiftningen är att på något sätt särskilja verk som är skapade med hjälp av ett AI-system

och verk som enbart är gjorda av en människa. Om man till exempel läser en bok, ser en bild på internet eller något annat konstverk så kan det vara bra att veta om verket kommer från en människa eller är skapat med hjälp av ett AI-system.

Om man särskiljer dessa verk så kan det komma att finnas en större motivation till att fortfarande skapa verk genom den mänskliga kreativiteten. Om det inte finns någon gräns mellan AI-genererade verk och mänskligt skapade verk så kanske alla i slutändan använder sig enbart av AI-system för att skapa så bra verk som möjligt. Detta skulle kunna vara en fördel då verk skulle kunna uppnå högre kvalitet och utvecklas till att bli ännu bättre. Samtidigt kan det vara en nackdel då man inte behöver använda människors kreativitet på samma sätt och verken kan komma att se annorlunda ut. Detta skulle man kunna reglera genom lagstiftning. Till exempel så skulle man kunna lagstifta om att man måste förtydliga på något sätt om man har använt sig av ett AI-system för att skapa verket.

Källförteckning

Tryckta källor

Offentligt tryck

Sverige

Utredningsbetänkanden

SOU 1956:25, Upphovsmannarätt till litterära och konstnärliga verk.

Propositioner

Prop. 1960:17, med förslag till lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, m.m.

Europeiska unionen

Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället.

Europeiska parlamentet, *The primacy of European Union law*, study requested by the JURI Committee, Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, 2022.

Europeiska kommissionen, *Trends and developments in artificial intelligence, challenges to the intellectual property rights framework*, 2020.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1689 av den 13 juni 2024 om harmoniserade regler för artificiell intelligens och om ändringa av förordningarna (EG) nr 300/2008, (EU) nr 167/2013, (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 och (EU) 2019/2144 samt direktiven 2014/90/EU, (EU) 2016/797 och (EU) 2020/1828.

Rättsfall

Sverige

Högsta domstolen

NJA 2004 s.149.

NJA 2015 s. 1097.

EU-domstolen

C-5/08, *Infopaq International A/S mot Danske Dagblades Forening*,
EU:C:2009:465.

C-145/10, *Eva-Marie Painer mot Standard VerlagsGmbH m.fl.*,
EU:C:2011:798.

Litteratur

Bruncevic, Merima och Käll, Jannice (2016), *Modern immaterialrätt*, upplaga 1, Liber i Stockholm.

Janečková, Eva (2025), *Copyright and patent laws for the age of artificial intelligence: Authorship and Inventorship Revisited*, Upplaga 1, Bloomsbury Publishing PLC in London.

Kleineman, Jan (2025), *juridisk metodlära*, rättsdogmatisk metod, Studentlitteratur AB i Lund.

Maunsbach, Ulf och Wennersten, Ulrika (2022), *Grundläggande immaterialrätt*, upplaga 5, Gleerups i Malmö.

Westman, Daniel (2024), *Rättsinformatik, juridiken i det digitala informationssamhället*, upplaga 5, Studentlitteratur AB i Lund.

